

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

5 päivänä kesäkuuta 2018*

Ennakkoratkaisupyyntö – Unionin kansalaisuus – SEUT 21 artikla – Unionin kansalaisten oikeus liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella – Direktiivi 2004/38/EY – 3 artikla – Henkilöt, joihin tätä direktiiviä sovelletaan – Unionin kansalaisen perheenjäsenet – 2 artiklan 2 alakohdan a alakohta – Aviopuolison käsite – Avioliitto samaa sukupuolta olevien henkilöiden välillä – 7 artikla – Oikeus oleskella yli kolme kuukautta – Perusoikeudet

Asiassa C-673/16,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Curtea Constituțională (perustuslakituomioistuin, Romania) on esittänyt 29.11.2016 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 30.12.2016, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Relu Adrian Coman,

Robert Clabourn Hamilton ja

Asociația Accept

vastaan

Inspectoratul General pentru Imigrări ja

Ministerul Afacerilor Interne,

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminăriiin

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti A. Tizzano, jaostojen puheenjohtajat R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič (esittelevä tuomari), J. L. da Cruz Vilaça, A. Rosas, C. G. Fernlund ja C. Vajda sekä tuomarit E. Juhász, A. Arabadjiev, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, E. Jarašiūnas ja E. Regan,

julkisasiamies: M. Wathelet,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Șereș,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 21.11.2017 pidetyssä istunnossa esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: romania.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Relu Adrian Coman ja Robert Clabourn Hamilton, edustajinaan R. Iordache ja R. Wintemute, consilierii, sekä R.-I. Ionescu, avocat,
- Asociația Accept, edustajinaan R. Iordache ja R. Wintemute, consilierii, sekä R.-I. Ionescu, avocat, avustajanaan J. F. MacLennan, solicitor,
- Romanian hallitus, asiamiehinään aluksi R.-H. Radu, C.M. Florescu, E. Gane ja R. Mangu, sittemmin C.-R. Cantâr, C.M. Florescu, E. Gane ja R. Mangu,
- Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, asiamiehinään C.F. Asztalos, M. Roșu ja C. Vlad,
- Latvian hallitus, asiamiehinään I. Kucina ja V. Soņeca,
- Unkarin hallitus, asiamiehinään M. Z. Fehér, G. Koós ja M. M. Tátrai,
- Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. A. M. de Ree ja M. K. Bulterman,
- Puolan hallitus, asiamiehinään B. Majczyna, M. Kamejsza-Kozłowska ja M. Szwarc,
- Euroopan komissio, asiamiehinään L. Nicolae, E. Montaguti ja I. V. Rogalski,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.1.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY (EUVL 2004, L 158, s. 77) 2 artiklan 2 alakohdan a alakohdan, 3 artiklan 1 kohdan ja 2 kohdan a ja b alakohdan sekä 7 artiklan 2 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain yhtäältä Relu Adrian Coman ja Robert Clabourn Hamilton sekä Asociația Accept (jäljempänä yhdessä Coman ym.) ja toisaalta Inspectoratul General pentru Imigrări (maahanmuuttoasioista vastaava pääosasto, Romania; jäljempänä maahanmuuttoasioiden pääosasto) ja Ministerul Afacerilor Interne (sisäasiainministeriö, Romania) ja joka koskee pyyntöä saada tieto edellytyksistä, joilla Hamiltonille myönnetään oikeus oleskella Romaniassa yli kolme kuukautta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 2004/38 johdanto-osan 31 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(31) Tässä direktiivissä kunnioitetaan perusoikeuksia ja -vapauksia, ja siinä otetaan huomioon erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustetut periaatteet. Perusoikeuskirjan sisältämän syrjintäkiellon mukaisesti jäsenvaltioiden olisi pantava tämän direktiivin säännökset täytäntöön ilman direktiivissä tarkoitettujen henkilöiden syrjintää, joka perustuu esimerkiksi sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, etniseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen.”

- 4 Direktiivin 2 artiklan, jonka otsikko on ”Määritelmät”, 2 alakohdan a ja b alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

--

2) ’perheenjäsenellä’:

a) aviopuolisoa;

b) kumppania, jonka kanssa unionin kansalainen on rekisteröinyt parisuhteen jonkin jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, jos vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä rekisteröity parisuhde rinnastetaan avioliittoon, ja vastaanottavan jäsenvaltion asiaa koskevassa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti;

--”

- 5 Direktiivin 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Henkilöt, joihin tätä direktiiviä sovelletaan”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin unionin kansalaisiin, jotka siirtyvät toiseen jäsenvaltioon tai oleskelevat toisessa jäsenvaltiossa kuin jonka kansalaisia he ovat, sekä heidän 2 artiklan 2 alakohdassa määriteltyihin perheenjäseniinsä, jotka tulevat heidän mukanaan tai seuraavat heitä myöhemmin.

2. Vastaanottavan jäsenvaltion on kansallista lainsäädäntöään noudattaen helpotettava seuraavien henkilöiden maahanpääsyä ja oleskelua, tämän kuitenkin rajoittamatta heillä mahdollisesti olevaa henkilökohtaista oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun:

a) muut kuin 2 artiklan 2 alakohdan määritelmän mukaiset unionin kansalaisen perheenjäsenet näiden kansalaisuuteen katsomatta, jos he lähtömaassaan ovat sellaisesta unionin kansalaisesta, joka on ensisijainen oleskeluoikeuden haltija, riippuvaisia tai asuivat samassa taloudessa tämän kanssa tai jos vakavat terveydelliset syyt ehdottomasti edellyttävät, että kyseinen unionin kansalainen antaa henkilökohtaista hoitoa asianomaiselle perheenjäsenelle;

b) kumppani, jonka kanssa unionin kansalainen on asianmukaisesti todistetussa pysyvässä suhteessa.

Vastaanottavan jäsenvaltion on tutkittava laajasti kyseisten henkilöiden olosuhteet, ja sen on perusteltava heidän maahanpääsyt tai oleskelunsa mahdollinen epäminen.”

6 Saman direktiivin 7 artiklassa, jonka otsikko on ”Oikeus oleskella yli kolme kuukautta”, säädetään seuraavaa:

”1. Unionin kansalaisilla on oikeus oleskella toisen jäsenvaltion alueella yli kolmen kuukauden ajan

- a) jos he ovat työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia vastaanottavassa jäsenvaltiossa; tai
- b) jos heillä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat niin, että he eivät oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja kattava sairausvakuutus turva vastaanottavassa jäsenvaltiossa; tai
- c)
  - jos he ovat kirjoittautuneet yksityiseen tai julkiseen laitokseen, jonka vastaanottava jäsenvaltio on hyväksynyt tai jota se rahoittaa lainsäädäntönsä tai hallinnollisen käytäntönsä mukaisesti, pääasiallisena tarkoituksenaan osallistua koulutukseen, ammattikoulutus mukaan lukien, ja
  - jos heillä on kattava sairausvakuutus turva vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja he osoittavat asiaankuuluvalla kansalliselle viranomaiselle vakuutuksella tai muulla vastaavalla valitsemallaan tavalla, että heillä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat niin, että he eivät oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle; tai
- d) jos he ovat a, b tai c alakohdassa tarkoitettujen edellytykset täyttävän unionin kansalaisen mukana matkustavia tai häntä myöhemmin seuraavia perheenjäseniä.

2. Edellä 1 kohdassa säädetty oleskeluoikeus koskee myös perheenjäseniä, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia ja jotka tulevat unionin kansalaisen mukana vastaanottavaan jäsenvaltioon tai seuraavat häntä sinne myöhemmin, edellyttäen, että kyseinen unionin kansalainen täyttää 1 kohdan a, b tai c alakohdassa tarkoitettujen edellytykset.

3. Sovellettaessa 1 kohdan a alakohtaa unionin kansalainen, joka ei enää ole työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja, säilyttää työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan aseman

- a) jos hän joutuu tilapäisesti työkyvyttömäksi sairauden tai tapaturman vuoksi;
- b) jos hän yli vuoden työskenneltyään joutuu asianmukaisesti rekisteröidyksi työttömäksi tahtomattaan ja ilmoittautuu työnhakijaksi asianomaiseen työvoimatoimistoon;
- c) jos hän alle vuoden kestäneen määräaikaisen työsuhteen päätyttyä tai kahdentoista ensimmäisen kuukauden aikana joutuu asianmukaisesti rekisteröidyksi työttömäksi tahtomattaan ja ilmoittautuu työnhakijaksi asianomaiseen työvoimatoimistoon. Tällöin hän säilyttää työntekijän asemansa vähintään kuuden kuukauden ajan;
- d) jos hän aloittaa ammatillisen koulutuksen. Työntekijän aseman säilyttäminen edellyttää, että ammatillinen koulutus liittyy asianomaisen henkilön aiempaan työskentelyyn, paitsi jos henkilö on työttömänä tahtomattaan.

4. Edellä 1 kohdan d alakohdasta ja 2 kohdasta poiketen vain aviopuolisoilla, 2 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettulla rekisteröidyllä kumppanilla ja riippuvaisilla lapsilla on oleskeluoikeus 1 kohdan c alakohdassa säädetty edellytykset täyttävän unionin kansalaisen perheenjäseninä. Edellä 3 artiklan 2 kohtaa sovelletaan kyseisestä kansalaisesta riippuvaisiin sukulaisiin suoraan takenevassa polvessa samoin kuin unionin kansalaisen aviopuolison tai rekisteröidyn kumppanin vastaavanlaisiin sukulaisiin.”

Romanian oikeus

7 Siviililain (Codul Civil) 259 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Avioliitto on miehen ja naisen laissa säädettyjen edellytysten mukaisesti vapaasti solmima liitto.

2. Miehellä ja naisella on oikeus solmia avioliitto perheen perustamiseksi.”

8 Siviililain 277 §:n 1, 2 ja 4 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Avioliitto samaa sukupuolta olevien henkilöiden välillä on kielletty.

2. Romanian kansalaisten tai ulkomaalaisten samaa sukupuolta olevien henkilöiden kanssa ulkomailla solmimia avioliittoja ei tunnusteta Romaniassa. – –

4. Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen jäsenvaltioiden kansalaisten vapaata liikkuvuutta Romanian alueella koskevia lain säännöksiä sovelletaan.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

9 Relu Adrian Coman, joka on Romanian ja Yhdysvaltain kansalainen, ja Robert Clabourn Hamilton, joka on Yhdysvaltain kansalainen, tapasivat kesäkuussa 2002 New Yorkissa (Yhdysvallat), ja he asuivat yhdessä tässä kaupungissa toukokuusta 2005 toukokuuhun 2009. Coman muutti sitten Brysseliin (Belgia) työskennelläkseen Euroopan parlamentissa parlamentin jäsenen avustajana, kun taas Hamilton jäi asumaan New Yorkiin. He solmivat avioliiton Brysselissä 5.11.2010.

10 Maaliskuussa 2012 Coman lopetti työskentelynsä parlamentissa mutta jatkoi asumistaan Brysselissä, jossa hän sai työttömyyskorvausta tammikuuhun 2013 asti.

11 Joulukuussa 2012 Coman ja Hamilton ottivat yhteyttä maahanmuuttoasioiden pääosastoon pyytääkseen tiedon menettelystä ja edellytyksistä, joilla Hamilton, joka ei ole unionin kansalainen, voisi Comanin perheenjäsenenä saada oikeuden oleskella laillisesti Romaniassa yli kolmen kuukauden ajan.

12 Tähän pyyntöön 11.1.2013 antamassaan vastauksessa maahanmuuttoasioiden pääosasto ilmoitti Comanille ja Hamiltonille, että viimeksi mainitulla olisi oikeus vain kolmen kuukauden oleskeluun, sillä koska kyse on samaa sukupuolta olevista henkilöistä, heidän avioliittoaan ei siviililain mukaan tunnusteta, ja että lisäksi on niin, ettei Hamiltonin väliaikaista oleskeluoikeutta Romaniassa voida jatkaa perheenyhdistämisen perusteella.

13 Coman ym. nostivat 28.10.2013 Judecătoria Sectorului 5 Bucureștissa (Bukarestin alueen 5 ensimmäisen asteen tuomioistuim, Romania) kanteen maahanmuuttoasioiden pääosastoa vastaan sen toteamiseksi, että kyseessä oli sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä vapaata liikkuvuutta unionissa koskevan oikeuden käyttämisen osalta, ja kyseisen pääosaston velvoittamiseksi lopettamaan tällainen syrjintä ja maksamaan heille korvausta henkisestä kärsimyksestä.

14 Tämän oikeudenkäynnin yhteydessä kantajat esittivät väitteen, jonka mukaan siviililain 277 §:n 2 ja 4 momentti ovat perustuslain vastaisia. Coman ym. nimittäin katsovat, että sillä, ettei samaa sukupuolta olevien henkilöiden ulkomailla solmimia avioliittoja tunnusteta oleskeluoikeuden käyttämistä varten, rikotaan intiimi-, perhe- ja yksityiselämää koskevaa oikeutta suojaavia Romanian perustuslain säännöksiä sekä yhdenvertaisuusperiaatetta koskevia säännöksiä.

15 Judecătoria Sectorului 5 București saattoi 18.12.2015 antamallaan määräyksellä väitteen Curtea Constituțională (perustuslakituomioistuim, Romania) tutkittavaksi.

- 16 Curtea Constituțională toteaa, että nyt käsiteltävä asia koskee unionin kansalaisen ja tämän samaa sukupuolta olevan aviopuolison, joka on kolmannen valtion kansalainen, laillisesti ulkomailla solmiman avioliiton tunnustamista perhe-elämää koskevan oikeuden ja vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden kannalta, kun näitä oikeuksia tarkastellaan sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän kiellon näkökulmasta. Tässä yhteydessä kyseinen tuomioistuin on epävarma tulkinnasta, joka on annettava useille direktiivin 2004/38 asian kannalta merkityksellisissä säännöksissä tarkoitetuille käsitteille, luettuina perusoikeuskirjan sekä unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen viimeaikaisen oikeuskäytännön valossa.
- 17 Niinpä Curtea Constituțională on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Sisältääkö direktiivin 2004/38 2 artiklan 2 alakohdan a alakohdan, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 7, 9, 21 ja 45 artiklan kanssa, käsite 'aviopuoliso' unionin kansalaisen samaa sukupuolta olevan aviopuolison, joka on lähtöisin valtiosta, joka ei ole Euroopan unionin jäsenvaltio, ja jonka kanssa kansalainen on muun jäsenvaltion kuin vastaanottavan jäsenvaltion lain nojalla laillisesti avioitunut?
- 2) Mikäli ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, edellytetäänkö direktiivin 2004/38 3 artiklan 1 kohdassa ja 7 artiklan [2] kohdassa, luettuina yhdessä perusoikeuskirjan 7, 9, 21 ja 45 artiklan kanssa, että vastaanottava jäsenvaltio myöntää oleskeluoikeuden yli kolmeksi kuukaudeksi omalla alueellaan unionin kansalaisen samaa sukupuolta olevalle aviopuolisolle?
- 3) Mikäli ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi, voidaanko unionin kansalaisen samaa sukupuolta olevaa aviopuolisoa, joka on lähtöisin valtiosta, joka ei ole Euroopan unionin jäsenvaltio, ja jonka kanssa kansalainen on muun jäsenvaltion kuin vastaanottavan jäsenvaltion lain nojalla laillisesti avioitunut, pitää direktiivin 2004/38 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuna 'muuna perheenjäsenenä' tai direktiivin 2004/38 3 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuna 'kumppanina, jonka kanssa unionin kansalainen on asianmukaisesti todistetussa pysyvässä suhteessa', jolloin vastaanottavalla valtiolla on velvollisuus helpottaa tämän maahanpääsyä ja oleskelua, vaikka vastaanottava valtio ei tunnusta samaa sukupuolta olevien henkilöiden välisiä avioliittoja eikä se ole säätänyt muistakaan oikeudellisen tunnustamisen vaihtoehtoisista muodoista, kuten rekisteröidyistä parisuhteista?
- 4) Mikäli kolmanteen kysymykseen vastataan myöntävästi, edellytetäänkö direktiivin 2004/38 3 artiklan 2 kohdassa ja 7 artiklan 2 kohdassa, luettuina yhdessä perusoikeuskirjan 7, 9, 21 ja 45 artiklan kanssa, että vastaanottava jäsenvaltio myöntää oleskeluoikeuden yli kolmeksi kuukaudeksi omalla alueellaan unionin kansalaisen samaa sukupuolta olevalle aviopuolisolle?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavat huomautukset

- 18 On palautettava mieleen, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivin 2004/38 tavoitteena on helpottaa sen unionin kansalaisille SEUT 21 artiklan 1 kohdassa suoraan myönnetyn henkilökohtaisen perusoikeuden, joka on liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, käyttämistä ja että mainitulla direktiivillä on erityisesti tarkoitus tehostaa kyseistä oikeutta (tuomio 12.3.2014, O ja B, C-456/12, EU:C:2014:135, 35 kohta; tuomio 18.12.2014, McCarthy ym., C-202/13, EU:C:2014:2450, 31 kohta ja tuomio 14.11.2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, 31 kohta).

- 19 Direktiivin 2004/38 3 artiklan 1 kohdan mukaan tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin unionin kansalaisiin, jotka siirtyvät toiseen jäsenvaltioon tai oleskelevat toisessa jäsenvaltiossa kuin jonka kansalaisia he ovat, sekä heidän tämän direktiivin 2 artiklan 2 alakohdassa määriteltyihin perheenjäseniinsä, jotka tulevat heidän mukanaan tai seuraavat heitä myöhemmin.
- 20 Kuten unionin tuomioistuin on useaan otteeseen todennut, direktiivin 2004/38 säännösten sanamuodon mukaisesta, systemaattisesta ja teleologisesta tulkinnasta seuraa, että direktiivin ainoana tarkoituksena on säännellä unionin kansalaisen maahantulon ja oleskelun edellytyksiä muissa kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, ja että johdettu oleskeluoikeus kolmansien valtioiden kansalaisille, jotka ovat unionin kansalaisen perheenjäseniä, siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen unionin kansalainen on, ei voi perustua kyseisen direktiivin säännöksiin (ks. vastaavasti tuomio 12.3.2014, O ja B, C-456/12, EU:C:2014:135, 37 kohta; tuomio 10.5.2017, Chavez-Vilchez ym., C-133/15, EU:C:2017:354, 53 kohta ja tuomio 14.11.2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, 33 kohta).
- 21 Kuten tämän tuomion 9–11 kohdasta ilmenee, nyt käsiteltävässä asiassa Coman, joka on Romanian ja Yhdysvaltain kansalainen, ja Hamilton, joka on Yhdysvaltain kansalainen, ottivat yhteyttä maahanmuuttoasioiden pääosastoon saadakseen tiedon menettelystä ja edellytyksistä, joilla Hamilton voisi Comanin perheenjäsenenä saada johdetun oleskeluoikeuden Romaniassa eli jäsenvaltiossa, jonka kansalainen Coman on. Tästä seuraa, että direktiivi 2004/38, jonka tulkintaa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää, ei voi olla johdetun oleskeluoikeuden perustana Hamiltonin hyväksi.
- 22 On kuitenkin niin, kuten unionin tuomioistuin on toistuvasti todennut, että vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on muodollisesti rajoittanut kysymyksensä koskemaan vain direktiivin 2004/38 säännösten tulkintaa, tämä seikka ei estä unionin tuomioistuinta esittämästä sille kaikkia unionin oikeuden tulkintaan liittyviä seikkoja, jotka saattavat olla hyödyllisiä kansallisen tuomioistuimen arvioidessa käsiteltävänä olevaa asiaa, riippumatta siitä, onko kansallinen tuomioistuin viitannut niihin kysymyksissään (ks. vastaavasti tuomio 10.5.2017, Chavez-Vilchez ym., C-133/15, EU:C:2017:354, 48 kohta ja tuomio 14.11.2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 23 Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on jo eräissä tapauksissa todennut, että kolmannen maan kansalaiset, jotka ovat unionin kansalaisen perheenjäseniä ja jotka eivät voi direktiivin 2004/38 säännösten perusteella saada johdettua oleskeluoikeutta jäsenvaltiossa, jonka kansalaisuus kyseisellä unionin kansalaisella on, voivat kuitenkin saada tällaisen oikeuden SEUT 21 artiklan 1 kohdan perusteella (tuomio 14.11.2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, 46 kohta).
- 24 Unionin tuomioistuin on katsonut erityisesti, että kun unionin kansalaisen oleskellessa tosiasiallisesti muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jonka kansalainen hän on, direktiivissä 2004/38 säädettyjen edellytysten nojalla ja niitä noudattaen perhe-elämä on kehittynyt tai lujittunut ensin mainitussa jäsenvaltiossa, unionin kansalaisen SEUT 21 artiklan 1 kohtaan perustuvien oikeuksien tehokas vaikutus edellyttää, että unionin kansalaisen kyseisessä jäsenvaltiossa viettämä perhe-elämä voi jatkaa hänen palatessaan jäsenvaltioon, jonka kansalainen hän on, sen avulla, että asianomaiselle perheenjäsenelle, joka on kolmannen valtion kansalainen, myönnetään johdettu oleskeluoikeus. Tällaisen johdetun oleskeluoikeuden puuttuminen nimittäin voisi tehdä unionin kansalaiselle vähemmän houkuttelevaksi lähteä jäsenvaltiosta, jonka kansalainen hän on, käyttämään SEUT 21 artiklan 1 kohtaan perustuvaa oikeuttaan oleskella toisessa jäsenvaltiossa, koska hänellä ei olisi varmuutta siitä, että hän voisi jatkaa lähtöjäsenvaltiossaan perhe-elämää, jota hän on kehittänyt tai lujittanut vastaanottavassa jäsenvaltiossa (ks. vastaavasti tuomio 12.3.2014, O ja B, C-456/12, EU:C:2014:135, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 25 Kyseisen johdetun oleskeluoikeuden myöntämisen edellytyksistä unionin tuomioistuin on korostanut, etteivät ne saa olla ankarampia kuin edellytykset, joista direktiivissä 2004/38 säädetään tällaisen oleskeluoikeuden myöntämiseksi kolmannen valtion kansalaiselle, joka on sellaisen unionin kansalaisen

perheenjäsen, joka on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen asettautumalla muuhun kuin siihen jäsenvaltioon, jonka kansalainen hän on. Tätä direktiiviä on nimittäin sovellettava analogisesti tämän tuomion edellisessä kohdassa tarkoitettuun tilanteeseen (ks. vastaavasti tuomio 12.3.2014, O ja B, C-456/12, EU:C:2014:135, 50 ja 61 kohta; tuomio 10.5.2017, Chavez-Vilchez ym., C-133/15, EU:C:2017:354, 54 ja 55 kohta ja tuomio 14.11.2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, 61 kohta).

- 26 Nyt käsiteltävässä asiassa on niin, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät kysymykset perustuvat lähtökohtaan, jonka mukaan Coman on oleskellessaan tosiasiallisesti Belgiassa direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan nojalla kehittänyt tai lujittanut tässä yhteydessä perhe-elämää Hamiltonin kanssa.
- 27 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin on vastattava edellä esitetyn valossa.

Ensimmäinen kysymys

- 28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, että kun unionin kansalainen on käyttänyt liikkumisvapauttaan siirtymällä muuhun kuin siihen jäsenvaltioon, jonka kansalainen hän on, ja oleskelemalla siellä tosiasiallisesti direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdassa säädettyjen edellytysten mukaisesti ja on kehittänyt tai lujittanut tässä yhteydessä perhe-elämää sellaisen samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa, joka on kolmannen valtion kansalainen ja jonka kanssa hän on solminut laillisesti avioliiton vastaanottavassa jäsenvaltiossa, onko SEUT 21 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion, jonka kansalaisuus unionin kansalaisella on, toimivaltaiset viranomaiset epäävät kyseiseltä kolmannen valtion kansalaiselta oleskeluoikeuden tämän jäsenvaltion alueella sillä perusteella, että kyseisen jäsenvaltion oikeudessa ei mahdollisteta samaa sukupuolta olevien henkilöiden välistä avioliittoa.
- 29 On palautettava mieleen, että Comanilla on Romanian kansalaisena SEUT 20 artiklan 1 kohdan nojalla unionin kansalaisen asema.
- 30 Unionin tuomioistuin on todennut tässä yhteydessä useaan otteeseen, että unionin kansalaisen aseman tarkoituksena on olla jäsenvaltioiden kansalaisten perustavanlaatuisen asema (tuomio 20.9.2001, Grzelczyk, C-184/99, EU:C:2001:458, 31 kohta; tuomio 8.3.2011, Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124, 41 kohta ja tuomio 2.6.2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, 29 kohta).
- 31 Kuten unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, jäsenvaltion kansalainen, joka on – kuten pääasiassa – unionin kansalaisena käyttänyt oikeuttaan liikkua ja oleskella toisessa jäsenvaltiossa kuin kotijäsenvaltiossaan, voi vedota tähän ominaisuuteen liittyviin oikeuksiin, erityisesti niihin, joista määrätään SEUT 21 artiklan 1 kohdassa, myös tarvittaessa kotijäsenvaltioonsa nähden (ks. vastaavasti tuomio 23.10.2007, Morgan ja Bucher, C-11/06 ja C-12/06, EU:C:2007:626, 22 kohta; tuomio 18.7.2013, Prinz ja Seeberger, C-523/11 ja C-585/11, EU:C:2013:524, 23 kohta ja tuomio 14.11.2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, 51 kohta).
- 32 Tässä määräyksessä jäsenvaltioiden kansalaisille tunnustettuihin oikeuksiin kuuluu kansalaisen oikeus viettää normaalia perhe-elämää sekä vastaanottavassa jäsenvaltiossa että jäsenvaltiossa, jonka kansalaisuus hänellä on, kun hän palaa tähän jäsenvaltioon, perheenjäsentensä rinnalla (ks. vastaavasti tuomio 7.7.1992, Singh, C-370/90, EU:C:1992:296, 21 ja 23 kohta ja tuomio 14.11.2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 33 Siitä, sisältyykö edellisessä kohdassa tarkoitettuihin ”perheenjäseniin” kolmannen valtion kansalainen, joka on samaa sukupuolta kuin unionin kansalainen ja jonka avioliitto tämän viimeksi mainitun kanssa on solmittu jäsenvaltiossa tämän valtion oikeuden mukaisesti, on muistutettava heti aluksi, että

direktiivin 2004/38 – jota on sovellettava, kuten tämän tuomion 25 kohdassa todettiin, analogisesti pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa – 2 artiklan 2 alakohdan a alakohdassa ”aviopuoliso” mainitaan nimenomaisesti ”perheenjäsenenä”.

- 34 Tässä säännöksessä mainitulla aviopuolison käsitteellä tarkoitetaan henkilöä, joka on avioliitossa toisen henkilön kanssa (ks. vastaavasti tuomio 25.7.2008, Metock ym., C-127/08, EU:C:2008:449, 98 ja 99 kohta).
- 35 Siitä, sisältyykö tähän käsitteeseen kolmannen valtion kansalainen, joka on samaa sukupuolta kuin unionin kansalainen ja jonka avioliitto tämän viimeksi mainitun kanssa on solmittu jäsenvaltiossa tämän valtion oikeuden mukaisesti, on korostettava ensinnäkin, että direktiivissä 2004/38 tarkoitettu aviopuolison käsite on sukupuolineutraali, joten se on omiaan käsittämään asianomaisen unionin kansalaisen samaa sukupuolta olevan aviopuolison.
- 36 Seuraavaksi on huomattava, että määritettäessä, onko kumppani, jonka kanssa unionin kansalainen on rekisteröinyt parisuhteen jonkin jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, luonnehdittava ”perheenjäseneksi”, direktiivin 2004/38 2 artiklan 2 alakohdan b alakohdassa viitataan jäsenvaltion, johon unionin kansalainen aikoo siirtyä tai jossa hän aikoo oleskella, asiaa koskevassa lainsäädännössä säädettyihin edellytyksiin, kun taas kyseisen tässä asiassa analogisesti sovellettavan direktiivin 2 artiklan 2 alakohdan a alakohta ei sitä vastoin sisällä tällaista viittausta siltä osin kuin kyse on direktiivissä tarkoitettusta aviopuolison käsitteestä. Tästä seuraa, ettei jäsenvaltio voi vedota kansalliseen oikeuteensa vastustaakseen avioliiton, jonka kolmannen valtion kansalainen on solminut samaa sukupuolta olevan unionin kansalaisen kanssa toisessa jäsenvaltiossa tämän valtion oikeuden mukaisesti, tunnustamista alueellaan, kun kyse on vain siitä, että kolmannen valtion kansalaiselle myönnetään johdettu oleskeluoikeus.
- 37 Henkilöiden siviilisäätö, jonka piiriin avioliittoa koskevat säännöt kuuluvat, on toki jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluva asia, eikä unionin oikeus vaikuta tähän toimivaltaan (ks. vastaavasti tuomio 2.10.2003, Garcia Avello, C-148/02, EU:C:2003:539, 25 kohta; tuomio 1.4.2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, 59 kohta ja tuomio 14.10.2008, Grunkin ja Paul, C-353/06, EU:C:2008:559, 16 kohta). Jäsenvaltiot voivat siis vapaasti mahdollistaa samaa sukupuolta olevien henkilöiden välisen avioliiton tai olla mahdollistamatta sitä (tuomio 24.11.2016, Parris, C-443/15, EU:C:2016:897, 59 kohta).
- 38 Hyvin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä kuitenkin ilmenee, että jäsenvaltioiden on tätä toimivaltaa käyttäessään noudatettava unionin oikeutta ja erityisesti perussopimuksen määräyksiä, jotka koskevat jokaiselle unionin kansalaiselle tunnustettua oikeutta vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella (ks. vastaavasti tuomio 2.10.2003, Garcia Avello, C-148/02, EU:C:2003:539, 25 kohta; tuomio 14.10.2008, Grunkin ja Paul, C-353/06, EU:C:2008:559, 16 kohta ja tuomio 2.6.2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, 32 kohta).
- 39 Se, että jäsenvaltioille jätettäisiin mahdollisuus sallia tai kieltää tulo alueelleen ja oleskelu siellä sellaisen kolmannen valtion kansalaisen osalta, jonka avioliitto samaa sukupuolta olevan unionin kansalaisen kanssa on solmittu jossakin jäsenvaltiossa tämän valtion oikeuden mukaisesti, sen mukaan, onko samaa sukupuolta olevien henkilöiden välinen avioliitto kansallisen oikeuden säännösten nojalla mahdollinen vai ei, vaikuttaisi siten, että niiden unionin kansalaisten liikkumisvapaus, jotka jo ovat käyttäneet tätä vapautta, vaihtelisi jäsenvaltiosta toiseen tällaisten kansallisen oikeuden säännösten mukaisesti (ks. analogisesti tuomio 25.7.2008, Metock ym., C-127/08, EU:C:2008:449, 67 kohta). Tällainen tilanne olisi vastoin unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, josta julkisasiamies on muistuttanut ratkaisuehdotuksensa 73 kohdassa ja jonka mukaan on niin, että kun otetaan huomioon direktiivin 2004/38 asiayhteys ja päämäärät, sen säännöksiä, joita sovelletaan tässä asiassa analogisesti, ei voida tulkita suppeasti, eikä niiltä missään tapauksessa pidä viedä niiden tehokasta vaikutusta (tuomio 25.7.2008, Metock ym., C-127/08, EU:C:2008:449, 84 kohta ja tuomio 18.12.2014, McCarthy ym., C-202/13, EU:C:2014:2450, 32 kohta).

- 40 Tästä seuraa, että se, että jäsenvaltion viranomaiset kieltäytyvät tunnustamasta silloin, kun kyse on vain siitä, että kolmannen valtion kansalaiselle myönnetään johdettu oleskeluoikeus, tämän kansalaisen avioliittoa, jonka hän on solminut samaa sukupuolta olevan unionin kansalaisen, joka on kyseisen jäsenvaltion kansalainen, kanssa toisessa jäsenvaltiossa tämän valtion oikeuden mukaisesti heidän oleskellessaan tosiasiallisesti siellä, on omiaan haittaamaan sitä, miten unionin kansalainen voi käyttää SEUT 21 artiklan 1 kohdassa vahvistettua oikeuttaan liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella. Tällaisesta kieltäytymisestä nimittäin seuraa, että unionin kansalainen voi jäädä vaille mahdollisuutta palata jäsenvaltioon, jonka kansalainen hän on, aviopuolisonsa kanssa.
- 41 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on kyllä niin, että henkilöiden vapaan liikkumisen rajoitus, joka on – kuten pääasiassa – riippumaton asianomaisten henkilöiden kansalaisuudesta, voi olla oikeutettu, jos se perustuu yleistä etua koskeviin objektiivisiin syihin ja on oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään (ks. vastaavasti tuomio 14.10.2008, Grunkin ja Paul, C-353/06, EU:C:2008:559, 29 kohta; tuomio 26.2.2015, Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, 34 kohta ja tuomio 2.6.2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, 48 kohta). Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että toimenpide on oikeasuhteinen, kun sillä voidaan toteuttaa tavoiteltu päämäärä ja kun sillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi (tuomio 26.2.2015, Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 42 Yleistä etua koskevista syistä on todettava, että useat unionin tuomioistuimelle huomautuksia esittäneet hallitukset ovat korostaneet tässä yhteydessä avioliittoinstituution perustavanlaatuaista luonnetta ja useiden jäsenvaltioiden halua säilyttää tästä instituutiosta käsitys miehen ja naisen välisenä liittona, jota tietyissä jäsenvaltioissa suojataan perustuslain tasoilla normeilla. Niinpä Latvian hallitus totesi istunnossa, että vaikka sitä, että pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa kieltäydytään tunnustamasta samaa sukupuolta olevien henkilöiden toisessa jäsenvaltiossa solmimia avioliittoja, pidettäisiinkin SEUT 21 artiklan rajoituksena, tällainen rajoitus on oikeutettu yleiseen järjestykseen ja SEU 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun kansalliseen identiteettiin liittyvistä syistä.
- 43 Tässä yhteydessä on muistutettava, että SEU 4 artiklan 2 kohdan mukaan unioni kunnioittaa jäsenvaltioidensa kansallista identiteettiä, joka on olennainen osa niiden poliittisia ja perustuslaillisia perusrakenteita (ks. myös vastaavasti tuomio 2.6.2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 44 Lisäksi unionin tuomioistuin on katsonut toistuvasti, että yleisen järjestyksen käsitettä on perusvapauteen kohdistuvan poikkeuksen perusteena tulkittava suppeasti siten, etteivät jäsenvaltiot voi kukin yksinään määritellä kyseisen käsitteen ulottuvuutta ilman unionin toimielinten valvontaa. Tästä seuraa, että yleiseen järjestykseen voidaan vedota vain, kun on kyse yhteiskunnan perustavanlaatuisen etuun kohdistuvasta todellisesta ja riittävän vakavasta uhasta (ks. vastaavasti tuomio 2.6.2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, 67 kohta ja tuomio 13.7.2017, E, C-193/16, EU:C:2017:542, 18 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 45 Tässä yhteydessä on todettava, että jäsenvaltion velvollisuus tunnustaa samaa sukupuolta olevien henkilöiden välinen avioliitto, joka on solmittu toisessa jäsenvaltiossa tämän valtion oikeuden mukaisesti, silloin, kun kyse on vain siitä, että kolmannen valtion kansalaiselle myönnetään johdettu oleskeluoikeus, ei loukkaa ensin mainitun jäsenvaltion avioliittoinstituutiota, joka määrittää kansallisessa oikeudessa ja joka kuuluu, kuten tämän tuomion 37 kohdassa muistutettiin, jäsenvaltioiden toimivaltaan. Se ei merkitse, että kyseisen jäsenvaltion olisi mahdollistettava kansallisessa oikeudessaan avioliittoinstituutio samaa sukupuolta olevien henkilöiden välille. Se rajoittuu velvollisuuteen tunnustaa tällaiset avioliitot, jotka on solmittu toisessa jäsenvaltiossa tämän valtion oikeuden mukaisesti, ja vain sitä varten, että nämä henkilöt voivat käyttää unionin oikeuteen perustuvia oikeuksiaan.

- 46 Niinpä tällainen tunnustamisvelvollisuus vain sitä varten, että kolmannen valtion kansalaiselle myönnetään johdettu oleskeluoikeus, ei loukkaa asianomaisen jäsenvaltion kansallista identiteettiä eikä uhkaa sen yleistä järjestystä.
- 47 On lisättävä, että kansallinen toimenpide, joka on omiaan rajoittamaan henkilöiden vapaan liikkuvuuden käyttämistä, voi olla oikeutettu vain silloin, kun tällainen toimenpide on perusoikeuskirjassa taattujen perusoikeuksien, joiden noudattamista unionin tuomioistuin valvoo, mukainen (ks. analogisesti tuomio 13.9.2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, 66 kohta).
- 48 Siltä osin kuin kyse on direktiivin 2004/38 2 artiklan 2 alakohdan a alakohtaan sisältyvästä aviopuolison käsitteestä, perusoikeuskirjan 7 artiklassa taattu oikeus yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen on perustavanlaatuinen.
- 49 Tässä yhteydessä on huomattava, että – kuten perusoikeuskirjan selityksistä (EUVL 2007, C 303, s. 17) ilmenee – perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaan oikeuksilla, jotka taataan perusoikeuskirjan 7 artiklassa, on sama merkitys ja sama ulottuvuus kuin oikeuksilla, jotka taataan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen 8 artiklassa.
- 50 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että homoseksuaalinen parisuhde on omiaan kuulumaan yksityiselämän käsitteeseen ja perhe-elämän käsitteeseen samalla tavalla kuin vastakkaista sukupuolta olevien ja samassa tilanteessa olevien henkilöiden parisuhde (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 7.11.2013, Vallianatos ym. v. Kreikka, CE:ECHR:2013:1107JUD002938109, 73 kohta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 14.12.2017, Orlandi ym. v. Italia, CE:ECHR:2017:1214JUD002643112, 143 kohta).
- 51 Ensimmäiseen kysymykseen on vastattava kaiken edellä esitetyn perusteella, että kun unionin kansalainen on käyttänyt liikkumisvapauttaan siirtymällä muuhun kuin siihen jäsenvaltioon, jonka kansalainen hän on, ja oleskelemalla siellä tosiasiallisesti direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdassa säädettyjen edellytysten mukaisesti ja on kehittänyt tai lujittanut tässä yhteydessä perhe-elämää sellaisen samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa, joka on kolmannen valtion kansalainen ja jonka kanssa hän on solminut laillisesti avioliiton vastaanottavassa jäsenvaltiossa, SEUT 21 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion, jonka kansalaisuus unionin kansalaisella on, toimivaltaiset viranomaiset epäävät kyseiseltä kolmannen valtion kansalaiselta oleskeluoikeuden tämän jäsenvaltion alueella sillä perusteella, että kyseisen jäsenvaltion oikeudessa ei mahdollisteta samaa sukupuolta olevien henkilöiden välistä avioliittoa.

Toinen kysymys

- 52 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään pääasiallisesti, että mikäli ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko SEUT 21 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa kolmannen valtion kansalaisella, joka on samaa sukupuolta kuin unionin kansalainen ja jonka avioliitto tämän viimeksi mainitun kanssa on solmittu jossakin jäsenvaltiossa tämän valtion oikeuden mukaisesti, on oikeus oleskella yli kolme kuukautta sen jäsenvaltion alueella, jonka kansalaisuus unionin kansalaisella on.
- 53 Kuten tämän tuomion 23 ja 24 kohdassa palautettiin mieleen, on niin, että kun unionin kansalaisen oleskellessa tosiasiallisesti muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jonka kansalainen hän on, direktiivissä 2004/38 säädettyjen edellytysten nojalla ja niitä noudattaen perhe-elämä on kehittynyt tai lujittunut ensin mainitussa jäsenvaltiossa, unionin kansalaisen SEUT 21 artiklan 1 kohtaan perustuvien oikeuksien tehokas vaikutus edellyttää, että unionin kansalaisen kyseisessä jäsenvaltiossa viettämä perhe-elämä voi jatkua hänen palatessaan jäsenvaltioon, jonka kansalainen hän on, sen avulla, että asianomaiselle perheenjäsenelle, joka on kolmannen valtion kansalainen, myönnetään johdettu oleskeluoikeus.

- 54 Tämän johdetun oleskeluoikeuden myöntämisedellytyksistä unionin tuomioistuin on korostanut – kuten tämän tuomion 25 kohdassa todettiin –, etteivät ne saa olla ankarampia kuin edellytykset, joista direktiivissä 2004/38 säädetään tällaisen oleskeluoikeuden myöntämiseksi kolmannen valtion kansalaiselle, joka on sellaisen unionin kansalaisen perheenjäsen, joka on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen asettautumalla muuhun kuin siihen jäsenvaltioon, jonka kansalainen hän on.
- 55 Tässä yhteydessä on niin, että – kuten direktiivin 2004/38 7 artiklan 2 kohdasta ilmenee – tämän artiklan 1 kohdassa säädetty oleskeluoikeus koskee myös perheenjäseniä, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia ja jotka tulevat unionin kansalaisen mukana vastaanottavaan jäsenvaltioon tai seuraavat häntä sinne myöhemmin, edellyttäen, että kyseinen unionin kansalainen täyttää saman artiklan 1 kohdan a, b tai c alakohdassa tarkoitettut edellytykset.
- 56 Toiseen kysymykseen on vastattava edellä esitetyn perusteella, että SEUT 21 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa kolmannen valtion kansalaisella, joka on samaa sukupuolta kuin unionin kansalainen ja jonka avioliitto tämän viimeksi mainitun kanssa on solmittu jossakin jäsenvaltiossa tämän valtion oikeuden mukaisesti, on oikeus oleskella yli kolme kuukautta sen jäsenvaltion alueella, jonka kansalaisuus unionin kansalaisella on. Tälle johdetulle oleskeluoikeudelle ei voida asettaa ankarampia edellytyksiä kuin ne, joista säädetään direktiivin 2004/38 7 artiklassa.

Kolmas ja neljäs kysymys

- 57 Kun ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen annettava vastaus otetaan huomioon, kolmanteen ja neljänteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

- 58 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Kun unionin kansalainen on käyttänyt liikkumisvapauttaan siirtymällä muuhun kuin siihen jäsenvaltioon, jonka kansalainen hän on, ja oleskelemalla siellä tosiasiallisesti Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY 7 artiklan 1 kohdassa säädettyjen edellytysten mukaisesti ja on kehittänyt tai lujittanut tässä yhteydessä perhe-elämää sellaisen samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa, joka on kolmannen valtion kansalainen ja jonka kanssa hän on solminut laillisesti avioliiton vastaanottavassa jäsenvaltiossa, SEUT 21 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion, jonka kansalaisuus unionin kansalaisella on, toimivaltaiset viranomaiset epäävät kyseiseltä kolmannen valtion kansalaiselta oleskeluoikeuden tämän jäsenvaltion alueella sillä perusteella, että kyseisen jäsenvaltion oikeudessa ei mahdollisteta samaa sukupuolta olevien henkilöiden välistä avioliittoa.**

- 2) SEUT 21 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa kolmannen valtion kansalaisella, joka on samaa sukupuolta kuin unionin kansalainen ja jonka avioliitto tämän viimeksi mainitun kanssa on solmittu jossakin jäsenvaltiossa tämän valtion oikeuden mukaisesti, on oikeus oleskella yli kolme kuukautta sen jäsenvaltion alueella, jonka kansalaisuus unionin kansalaisella on. Tälle johdetulle oleskeluoikeudelle ei voida asettaa ankarampia edellytyksiä kuin ne, joista säädetään direktiivin 2004/38 7 artiklassa.

Allekirjoitukset